

Oponentský posudek disertační práce

Dr. Sajitha Vellappally, B.D.S.:

SMOKING AND ORAL CAVITY DISEASE –DENTAL CARIES

Autor sledoval 2 skupiny pacientů – z České republiky a z Indie, u nichž analyzoval stav zubního zdraví se zvláštním zaměřením na výskyt a léčení zubního kazu ve vztahu ke kouření a k některým dalším ovlivnitelným faktorům životního stylu (rizikovým i protektivním). Téma práce je vysoce aktuální přinejmenším ze dvou důvodů: předně proto, že – jak autor uvádí – Česká republika patří k zemím s vysokou prevalencí kuřáků a tolerantní společností, která stále riziko kouření pro zdraví podceňuje. Dalším důvodem aktuálnosti je i zaměření práce na pro nás netradiční formy užívání tabáku, z nichž některé – zejména kouření vodních dýmek – se stávají pro českou mládež atraktivní a jejich možná rizika jsou ještě více bagatelizována, než kouření cigaret.

V úvodu je podán obšírný přehled o vlivu kouření na zubní zdraví, včetně prokázaných i hypotetických mechanismů patologických procesů, s využitím 237 titulů odborných publikací vztahujících se k dané tématice. Bylo by vhodné publikovat český překlad teoretické části v odborném stomatologickém časopise nebo v brožuře, aby bylo možno využít sebraná data při pregraduální i postgraduální výuce našich odborníků.

Vlastní praktická část disertace zahrnuje soubory 679 českých a 805 indických pacientů, vyšetřených ve spolupráci se zaškolenými zubními lékaři, kteří prováděli klinická vyšetření jednotnou metodikou. Pro zjišťování demografických údajů a vybraných ukazatelů životního stylu a hygienických návyků z oblasti primární i sekundární prevence byly vypracovány 2 verze dotazníků, lišící se zejména rozsahem otázek o typech užívání tabákových výrobků. K analytickému vyhodnocení byly použity adekvátní statistické metody. Zjištěné výsledky byly uspořádány do přehledných tabulek a grafů a přijatelným způsobem komentovány. Autor rovněž kriticky zhodnotil omezení, která jeho studie má.

Práce vyústila v jasně formulovaná doporučení vzhledem k primární a sekundární prevenci a důrazem na možnosti odborných zubních lékařů zapojit se do aktivit za odvykání kouření a léčbu kuřácké závislosti.

K práci mám některé připomínky:

Tab.3 vypovídá o tom, že skupina pacientů s univerzitním vzděláním byla nejpočetnější, zatímco skupina pacientů bez vzdělání byla nejméně početná. Aby bylo možno hodnotit, jak jsou v jednotlivých sociálních skupinách zastoupeni kuřáci, je třeba vycházet z celkového počtu osob v jednotlivých skupinách podle vzdělání a z toho odvozovat procentuální zastoupení uživatelů jednotlivých druhů tabáku; pro názornost byl udělán orientační výpočet pro 2 výše jmenované skupiny: vysokoškoláky a pacienty bez vzdělání

	Bez vzdělání	vysokoškoláci
N	54	408
Pravidelní kuřáci	21 = 38,9%	227 = 55,6%
Občasní kuřáci	4 = 7,4%	21 = 5,2%
Ex kuřáci	2 = 3,7%	22 = 5,3%
Žvýkači tabáku	15 = 27,8%	53 = 13,0%
Nekuřáci	12 = 22,2%	85 = 20,9%

Poznámka se týká i tab. 21 pro český soubor. Závěrečná interpretace zastoupení kuřáků v jednotlivých sociálních skupinách pacientů podle vzdělání by pak vyzněla jinak (str. 89).

U tab. 7 by bylo vhodné poznamenat, že někteří respondenti uváděli více možností užívání dentálních pomůcek pro ústní hygienu a že tedy součet odpovědí logicky převyšuje 100%.

K závěrečnému hodnocení výsledků poznamenávám, že „žvýkací tabák“ není v České republice stoprocentně zakázán (str. 81), ale je používán horníky v hlubinných dolech, kde je výron metanu (ostravsko-karvinská pánev) a kde by otevřený oheň mohl způsobit výbuch. Zatím neznám žádnou českou práci, která by hodnotila používání „baga“ na zubní zdraví.

Otázky:

Do údajů o životním stylu byly v oblasti výživy zařazeny dotazy na frekvenci konzumace ovoce a zeleniny, sladkých jídel/cukrovinek a nápojů a alkoholu. V prevenci zubního kazu má mimo jiné velký význam vápník a fluor: můžete uvést zdroje těchto minerálů a odhadnout jejich přívod u české a u indické populace?

Práci – před drobné připomínky – hodnotím jako velmi dobrou, splňující kritéria pro disertaci v oboru Hygiena, preventivní lékařství, epidemiologie a doporučuji ji k obhajobě, po jejímž úspěšném průběhu doporučuji udělit panu Sajith Vellappylly vědecký titul Ph.D. podle § 47 Zákona o vysokých školách č. 111/98 Sb.

Prof. MUDr. Drahoslava Hrubá, CSc.

V Brně, 21. července 2008